

Amb bones paraules

Per què “euro” amb e oberta?

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

Amb motiu de l'entrada en circulació de la moneda europea, la Secció Filològica va publicar un document (1998) sobre la pronúncia de la paraula *euro*, on s'estableix que aquest mot va amb *e* oberta en el català central, però no es diu com l'han de pronunciar els parlants de les altres àrees. Després, altres fonts de referència, com una circular de les Xarxes de Normalització Lingüística de l'antiga Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya (2002), o l'Optimot, hi afegeixen que la *e* de *euro* és oberta a les Balears i tancada per als parlants occidentals (amb coincidència amb l'AVL). Es fa, doncs,

una certa equiparació de la *e* de *euro* i la de *pera* o *francès* (oberta en oriental i tancada en occidental), amb la particularitat que es prescindeix de la neutra tònica i les Illes s'alineen ara amb la vocal oberta del català central. D'un bon principi, abans que fossin preses aquestes decisions, vaig ser un dels lingüistes de les diverses àrees consultats sobre el particular. Crec que em demanaven *com es pronunciava* a les Illes la paraula *euro*, però vaig respondre que el mot *s'havia de pronunciar* amb *e* oberta, malgrat que en aquell moment –això no ho vaig dir, però– ningú a les Illes –o potser hauria de dir quasi ningú– no ho feia d'aquesta manera. No sé si van consultar altres col·legues insulars, ni si, en cas que fos així, quins foren els seus punts de vista. Intueix també que els lingüistes occidentals, inclosa l'AVL, han preferit partir de la pronúncia *real* i no anar a cercar res més. No sé fins a quin punt la meua posició

en favor de la vocal oberta ha influït en la norma sobre la pronúncia illenca, i, a més, discrep de la norma per a l'occidental, perquè les raons per a la primera també són vàlides per a la segona. La *e* de *euro* no és la de *pera* o *francès*.

Ja he dit diverses vegades en articles precedents que quan entra a la nostra llengua una paraula nova amb una *e* o una *o* tònica, aquestes es pronuncien obertes o tancades –la neutra tònica ja hem dit que no sol ser operativa en paraules noves– d'acord amb un sistema de normes que associen una *o* una altra pronúncia a uns contextos fonètics determinats. A Mallorca moltes d'aquestes normes es van perdre de fa algun temps, com a conseqüència de la deturpació que l'espanyol causa en el nostre sistema fonètic i en el nostre sistema lingüístic en general. Però aquesta pèrdua és una cosa que no hem de consentir, sinó que recuperar aquestes regles ha de ser part de la plani-

ficació de l'ús lingüístic.

Una d'aquestes normes tradicionals diu que les paraules planes amb *e* tònica acabades en *o* constitueix un context fonètic en què la *e* té tendència a ser oberta. Així ho practicaven bastant sistemàticament els nostres avantpassats. Podríem començar per la paraula *credo*, mot medieval manllevat al llatí, i continuariem amb altres paraules antigues, com *zero* –que en altres èpoques es deia amb la variant *atzero*, conservada avui a Menorca–, o *clero*, totes sempre amb *e* oberta. O paraules més modernes, com *eco*, *copeo* i, fins i tot, el castellanisme horripilant *feo*. Els meus avis deien *cuento* –castellanisme que deu ser força antic– amb una contundent *e* oberta, i foren la darrera generació que digué aquest mot amb aquesta pronúncia, caiguda després per la imitació dels models castellans (el *conte* vingué després). I paraules expressives com *peteco* (petit) o *marreco*. En

el terreny dels noms propis trobam exemples abundants de *e* oberta en aquest context: noms com *Nero*, el del sanguinari emperador (*estar fet un Nero*), cognoms com *Dameto*, *Valero* i *Boneo*, i altres antropònims com *Neo* i *Meco* (*no fer una cosa ni per Meco*). I topònims reals o imaginaris com els de la frase *anar de Son Mel·lo a Son Catel·lo*, en què la *ela* també és un element obridor.

Aquesta regla fonètica en temps recent es va debilitar o es va perdre, com tantes altres, i moltes paraules noves (*gueto*), entre elles castellanismes llampanants (*boxeo*, *empleo*, *feto*, *folleto* o *mamotreto*), s'han sentit sempre amb *e* tancada. I també, excepcionalment, algun hispanisme antic, com *cego* o *puesto*, que se separen de la línia general.

A la vista d'aquests fets, crec que paraules com *euro*, *metro*, *gueto* i *veto* s'han de pronunciar a les Illes amb *e* oberta. *Euro* ja ha pres per bon camí. En

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Els nois de la casa de la bomba

Xavier Solà

Prolegòmens de dissabte nit. El meu *festòmetre* pateix un violent sacseig, bascula entre el neguit i la felicitat absoluta, elements intrínsecament emmirallats en la naturalesa de l'univers pop. Sona el timbre. Palplantats en el llinard de la porta reconec uns rostres amics, que em submergeixen en una aferrada que mitjançant una convulsa execució de maluc hiperbolitza una falsa actitud gai.

Neix la nit. Metròpolis en silenci. Pors i inseguretats s'esvaeixen en aquesta peripècia crepuscular. M'urgeix rendibilitzar emocionalment el moment, perquè del seu elixir balsàmic m'he de nodrir en els moments de flaqueza moral. Després, l'autoespera: acomodat en el seu interior penetrem al fosc erm urbà, amb prou feines il·luminat per les ràfegues luminescents dels rètols de neó. La ciutat ens acull amb una simfonia monocord de mil tubs d'escapament, articulant el profús onatge sensitiu de l'odissea noctàmbula que protagonitzem. L'estèreo xiuxiueja *Blue vel-*

Trenta anys sobre la terra i sense notícies de la maduresa. Obstinats a prorrogar la nostra joventut, acudim a les nostres trobades amb les doctrines de Wolfe

vet, de Kamenbert, i per algun estrany atzar durant els següents tres minuts som incapaços d'articular cap vocable, imantats per aquell instant d'efimera felicitat, que condensa temors, il·lusions i sons mitjançant un estimulants exercici d'implosió emocional. Sobris, en silenci, contemplem les faïones de la ciutat que reté, imperible, tan màgica estampa. Temps hi haurà (dues hores i cinc copes més tard) d'assetjar espurnejants i entre rialles el fantasma de Tennessee Williams pels racons d'una urbs en penombres. Si alguna cosa singularitza el nostre grup és un indub-

table talent innat per poetitzar la nit, dignificant el quotidià. El moment del comiat fiscalitza el retorn a la descarnada realitat. Com ombres sotsobrants que destil·len tristesa en el seu eremític esdevenir, continuarem el nostre camí enrajolat de contradiccions i dubtes perquè, encara que hem crescut, continuem sense voler fer-nos grans.

Trenta anys sobre la terra i sense notícies de la maduresa. Obstinats a prorrogar la nostra joventut, acudim a les nostres trobades amb les doctrines de Wolfe: “Les coses no poden ser així, la joventut no pot acabar. La gent no pot canviar tot això només perquè el cronòmetre del bon Déu corri i l'embolcall personal comenci a deteriorar-se”.

La narració *Els nois de la bomba i altres relats de l'era pop* ens va marcar a ferro. En aquestes pàgines vam donar amb l'equació que resolva les nostres alternatives de joventut, convertint-nos en uns d'apassionats de la vida. D'una vida en la que somiàvem amb les platges del sud d'Anglaterra, amb Jack Kerouac, amb col·leccionar un noctambulisme desenfrenat amarat en *soul* (quina meravella quan les nostres ànimes es van entelar de *soul*), amb els vestits de tres botons i, en definitiva, amb l'objectiu de viure plenament, obviant el pes d'un temps que, en molt casos, erosiona lentament l'optimisme de l'individu en el trànsit de l'adolescència a la maduresa. (No vam

ser els únics tocats per Wolfe: la narració també afectà els Brighton 64, que el 1986 tregueren un *single* de 7 polzades i un EP de 12 amb una cançó que es deia així, i que avisava: “A la casa, la casa de la bomba / el problema és l'edat...”).

Aquells que encara mantenim la nostra figura alçada sobre el mascaró de proa d'una joventut voluntàriament letàrgica, aborrem cada nit com si es tractés de l'última, fent nostra la màxima del *Carpe Diem*. Ens estremim cada cop que descarreguem sobre el nostre canal auditiu el tall *Blue velvet*, clàssic absolut de la formació Kamenbert i melodia que sacseja la nostra voluntat al crit de “... a Barcelona ja no hi ha ningú com tu...”.